

Na temelju članka 41. točke 6. Statuta Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 23/16, 2/18, 23/18, 3/20, 3/21 i 11/21 - pročišćeni tekst), Gradska skupština Grada Zagreba, na 8. sjednici, 25. veljače 2022., donosi

PROGRAM

promicanja i unapređenja dojenja u zajednici za razdoblje 2022. - 2024.

1. UVOD

S ciljem koordinacije brojnih aktivnosti u vezi s promicanjem i unapređenjem dojenja na razini lokalne zajednice, nastavljajući se na dosadašnje programe Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) i UNICEF-a: "Rodilišta - prijatelji djece" izrađen je Program promicanja i unapređenja dojenja u zajednici za razdoblje 2022. - 2024. (u daljnjem tekstu: Program).

Hrvatski sabor i Vlada Republike Hrvatske su u proteklih petnaestak godina prihvatili brojne dokumente koji se odnose na zaštitu, potporu i promidžbu dojenja poput Nacionalne strategije razvoja zdravstva 2012. - 2020. (Narodne novine 116/12), Nacionalne populacijske politike (Narodne novine 132/06), Nacionalne strategije za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine te dvaju Programa za zaštitu i promicanje dojenja od 2015. do 2016. godine i od 2018. do 2020. godine. U tim se dokumentima ističe važnost zaštite, promicanja i potpore dojenju u Republici Hrvatskoj.

U nacionalnim strateškim dokumentima, kao npr. u Nacionalnom planu razvoja zdravstva 2021. - 2027. (Narodne novine 147/21) u kojem je navedeno kako Svjetska zdravstvena organizacija i brojne stručne organizacije preporučuju isključivo dojenje svakog djeteta tijekom prvih šest mjeseci života, a nakon toga nastavak dojenja uz odgovarajuću dohranu, te drugim nacionalnim programima, definirane su potrebne promjene i reforme određenog dijela zdravstvenog sustava koje su u skladu s ostalim strateškim dokumentima i s korporativnom socijalnom odgovornošću, odnosno koji se odnose na potrebu unaprjeđenja otpornosti zdravstvenog sustava.

U međunarodnim dokumentima također se posebna pozornost posvećuje dojenju te se u globalnim ciljevima Svjetske zdravstvene organizacije za unapređenje prehrane do 2025. godine postavlja cilj povećanja učestalosti isključivog dojenja u svijetu u prvih šest mjeseci na 50 % (World Health Organization, UNICEF (2014). Global Nutrition Targets 2025: Breastfeeding Policy Brief¹.

Važan dokument je i Konvencija UN-a o pravima djeteta, sukladno kojoj se svaka država članica obvezuje pružati obavijest, obrazovanje i potporu u korištenju temeljnih spoznaja o dječjem zdravlju i prehrani te informacije o prednostima dojenja. Iz svih navedenih dokumenata proizlazi da je dojenje pravo djeteta i njegove majke, a da je zajednica dužna osigurati najbolje moguće uvjete za ostvarivanje tog prava.

Zaštita i promicanje dojenja i potpora dojenju važan je javnozdravstveni prioritet. Mnogobrojna istraživanja potvrđuju da dojenje osigurava optimalnu prehranu djeci, omogućuje njihov zdrav rast i razvoj, smanjuje oboljenja i smrtnost djece te je prirodan način hranjenja djeteta. Majčino mlijeko sadržava mnogobrojne sastojke koji podražuju i jačaju imunost sustav. Dojenje je ne samo savršen način prehrane i sprječavanja mnogih bolesti u djeteta već i put prema djetetovu optimalnom, emocionalnom i kognitivnom razvoju. Na temelju navedenog, važnost dojenja treba promatrati s triju aspekata: prehrane, jačanja imunostnog sustava i poticaja razvoja privrženosti, koja je iznimno važna za kasniji odgovarajući psihosocijalni razvoj djeteta. Osim

¹ <https://apps.who.int/iris/handle/10665/149022>

dobrobiti za djetetovo zdravlje, dojenje ima pozitivne učinke i na zdravlje majke. Zbog stalnog pada stope dojene djece, zaštita i promicanje dojenja i potpora dojenju danas je javnozdravstveni prioritet svih razvijenih zemalja. Na osnovi navedenoga, Svjetska zdravstvena organizacija i UNICEF pokrenuli su mnogobrojne programe i akcije u svrhu promicanja isključivo dojenja svakoga djeteta šest mjeseci njegova života bez ikakvih dodataka, a nakon toga nastavak dojenja uz odgovarajuću dohranu krutom hranom do druge godine života pa i dulje.

Spoznaja o gore navedenom zahtijeva provedbu koordiniranih i programiranih aktivnosti povezanih s promicanjem dojenja (J. Grgurić, M. Jovančević i sur., Preventivna i socijalna pedijatrija, Medicinska naklada, Zagreb 2018.).

Slijedom navedenoga, Grad Zagreb nastoji stvoriti socijalno okruženje unutar kojega će svako dijete imati uvjete za normalan psihički i tjelesni rast i razvoj. Općeprihvaćeno je da dojenje unaprjeđuje zdravlje majke i djeteta, a dugoročno pridonosi mnogim razvojnim ciljevima. Nastavno na prethodno, Grad Zagreb je dojenje prepoznao i imenovao prioritetom.

Grad Zagreb brojnim aktivnostima, u kontinuitetu od 2015. godine, od donošenja prvog Programa promicanja i unapređenja dojenja u zajednici, neprekidno radi na promicanju dojenja, a s ciljem očuvanja i unapređenja zdravlja djece.

S obzirom na temeljne spoznaje o dječjem zdravlju i prehrani kao i s obzirom na informacije o prednostima dojenja, a iz kojih proizlazi da je dojenje pravo djeteta i njegove majke, zajednica je dužna osigurati najbolje moguće uvjete za ostvarivanje tog prava.

Program promicanja i unapređenja dojenja u zajednici za razdoblje 2022. - 2024. donosi se u cilju koordinacije brojnih aktivnosti u vezi s promicanjem dojenja na razini lokalne zajednice. Program je izradio Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb, prijatelj dojenja", u cilju koordinacije brojnih aktivnosti u vezi s promicanjem i unapređenjem dojenja na razini lokalne zajednice, a sukladno navedenim dokumentima te Zaključku o osnivanju i imenovanju Koordinacijskog odbora Grada Zagreba za "Grad Zagreb, prijatelj dojenja" (Službeni glasnik Grada Zagreba 26/21).

U razdoblju provedbe Programa promicanja i unapređenja dojenja u zajednici za razdoblje 2015. - 2017. (Službeni glasnik Grada Zagreba 2/15 i 22/17) te Programa promicanja i unapređenja dojenja u zajednici za razdoblje 2019. - 2021. (Službeni glasnik Grada Zagreba 28/18) na razini Grada Zagreba realizirano je niz mjera i aktivnosti od kojih su mnoge predviđene i ovim programom.

Na razini lokalne zajednice Grad Zagreb osigurao je ukupno pet (5) savjetovališta za dojenje i baby handling na sljedećim lokacijama: Dom zdravlja Zagreb - Istok, Grižanska 4, Dom zdravlja Zagreb - Istok, Ninska 16, Dom zdravlja Zagreb - Zapad, Prilaz baruna Filipovića 11, Dom zdravlja Zagreb - Zapad, Vrabečak 4, i Dom zdravlja Zagreb - Centar, Avenija Većeslava Holjevca 22. Savjetovalište za dojenje osigurava potporu isključivom dojenju, ali i ukupnom trajanju dojenja u zajednici, stvara bolju dostupnost informacija, kako trudnicama, tako i majkama nakon poroda. Cilj savjetovališta je poticanje rasta i razvoja zdravog djeteta, savjetovanje o njezi dojenčadi i male djece, dojenju i zdravoj prehrani te savjetovanje o razvoju motorike. Savjetovalište je dostupno bez uputnice, jedan na jedan, grupno savjetovanje s temama o dojenju, savjetovanje putem telefona ili putem elektroničke pošte. Savjetovanje u savjetovalištima za dojenje pruža patronažna sestra s dugogodišnjim iskustvom u radu s trudnicama i majkama, međunarodno certificirana savjetnica za dojenje IBCLC.

Uz osiguranih pet savjetovališta o dojenju i baby handlingu, Dom zdravlja Zagreb - Istok uz potporu Grada Zagreba, a sukladno mjerama zdravstvene i demografske politike pokrenuo je "Savjetovalište za planiranje obitelji". Savjetovalište za planiranje obitelji osigurava zaštitu zdravlja žena te smanjenje broja rizičnih trudnoća, zaštitu zdravlja djece i majki koja omogućava majkama da imaju dovoljno razdoblja između dviju trudnoća i smanjenje broja pobačaja, prevenciju spolnih bolesti i smanjenje rizika od nastanka niza komplikacija, informiranje parova o suvremenim metodama planiranja obitelji. Savjetovalište za planiranje obitelji smješteno je u

objektu Doma zdravlja Zagreb - Istok na lokaciji Zagreb, Grižanska 4, a usluge u Savjetovalištu pruža doktor medicine specijalist ginekologije i opstetricije, zaposlenik Doma zdravlja Zagreb - Istok. Savjetovalište je dostupno svim stanovnicima grada Zagreba bez uputnice, a korisnici mogu doći osobno ili savjete dobiti putem telefona i putem elektroničke pošte.

Grad Zagreb, u suradnji s domovima zdravlja od 2000. godine organizira provođenje trudničkih tečajeva te osigurava sredstva za održavanje besplatnih trudničkih tečajeva na 13 lokacija domova zdravlja.

Svrha tečajeva je poboljšanje zdravlja u obitelji, zdravlja žena u trudnoći, priprema za rođenje i podizanje zdravog potomstva te podizanje demografske obnove Republike Hrvatske. Tečajevi su besplatni za sve buduće majke i očeve ili osobe u pratnji majke. Program tečaja obuhvaća zdravstveno-preventivni rad, zdravstveni odgoj, vježbe i praktični rad s trudnicama, savjetovanje te raspravu tijekom koje se odgovara na pitanja polaznika. Dugogodišnje iskustvo održavanja trudničkih tečajeva, znakovit porast broja polaznika iz godine u godinu, interes i motiviranost trudnica i budućih očeva pokazalo je opravdanost njihova održavanja, a što je i rezultiralo povratnom informacijom od strane patronažnih sestara da su trudnice koje su polazile tečajeve imale lakši porod i da su se sve odlučile na prirodnu prehranu djeteta.

Sukladno Programu promicanja i unapređenja dojenja u zajednici, Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb, prijatelj dojenja" u 2019. godini donio je odluku da se provede tečaj za edukatore na trudničkim tečajevima kako bi se ujednačio i standardizirao program trudničkih tečajeva u svim domovima zdravlja. Shodno tome, organizirana je jednodnevna, stručna edukacija za provoditelje trudničkih tečajeva, koja se održala u Domu zdravlja Zagreb - Centar, na lokaciji Siget, Avenija Većeslava Holjevca 22.

S obzirom na činjenicu da su trudnice prepoznate kao jedna od rizičnih skupina u pandemiji uzorkovanoj koronavirusom, Grad Zagreb je u suradnji s domovima zdravlja, počevši od lipnja 2020. godine, pokrenuo održavanje online trudničkih tečajeva, kako bi se zadržao kontinuitet te trudnicama, budućim majkama, omogućilo upoznavanje sa svime što ih zanima u vezi s trudnoćom i porodom.

U svrhu dodatnog osnaživanja i unapređenja online trudničkih tečajeva, a koji kontinuirano bilježi neizmjerano zanimanje i izrazito velik odaziv ciljane populacije, izrađen je i edukativni video podrške majkama u dojenju. Videomaterijal² je dostupan na službenom YouTube kanalu Grada Zagreba. Ovaj videomaterijal kratki je uvod u osnove dojenja, odnosno prehrane majčinim mlijekom, namijenjen je trudnicama, majkama i njihovim partnerima kao podrška u dojenju. Video je izrađen u cilju zaštite, promocije i unapređenja dojenja u zajednici.

Video je izrađen uz financijsku potporu Grada Zagreba, u okviru Programa promicanja i unapređenja dojenja u zajednici za razdoblje 2019. - 2021. PowerPoint prezentaciju koja je sastavni dio videomaterijala o dojenju odobrio je Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb, prijatelj dojenja".

Osim navedenoga, u razdoblju provedbe Programa promicanja i unapređenja dojenja u zajednici osigurano je i ukupno 5 klupa za prematanje i dojenje djece (Dom zdravlja Zagreb - Zapad, Prilaz baruna Filipovića 11, Ulica Lavoslava Švarca, pokraj pored dječjeg igrališta, Park Stara Trešnjevka 1 (u dječjem parku), Terminal Čnomerec (u dječjem parku), dječje igralište u Ulici Tina Ujevića između broja 11 i 13 na Knežiji) te 10 stolica za prematanje djece unutar gradskih upravnih tijela na lokacijama na kojima je najveća fluktuacija majki (obitelji) s malom djecom.

U razdoblju provedbe Programa promicanja i unapređenja dojenja u zajednici izrađen je i Priručnik za dojenje (G. Armano, I. Gracin, M. Jovančević, Priručnik za dojenje. Grad Zagreb, Gradski ured za zdravstvo, Zagreb 2019.) te drugo dopunjeno izdanje koje su napisali eminentni stručnjaci s ciljem da se na jednom mjestu objedine praktični stručni savjeti koji će pružiti pomoć

² <https://www.youtube.com/watch?v=c6VqxyONFAw>

i dodatnu sigurnost majkama. Dojenje je najprirodniji način prehrane, a majčino mlijeko zasigurno ima najpovoljniji sastav nutrijenata potrebnih za rast, razvoj i zaštitu djeteta no iako većina majki želi dojiti svoje dijete, često nailaze na teškoće pri dojenju te im je tada potreban stručan i praktičan savjet te podrška. Upravo je to smisao ovoga priručnika o dojenju: pružiti pomoć majci da bude uspješna u dojenju. Ovaj priručnik sadržava informacije o prehrani majčnim mlijekom, praktične savjete o tome kako riješiti pojedine teškoće pri dojenju te odgovore na brojna pitanja koja su se prema informacijama dobivenima od strane stručnjaka u njihovu dosadašnjem radu s majkama najčešće javljala. Tu su i odgovori na pitanja iz ordinacije koje dojilje najčešće upućuju liječnicima te korisne informacije o brojnim uslugama koje osigurava Grad Zagreb u okviru mjera zdravstvene i pronatalitetne politike.

Priručnik za dojenje je besplatan i izdan je i kao e-knjiga³, lako je dostupan zainteresiranim majkama na području Republike Hrvatske te se ne smije prodavati.

Polazeći od činjenice kako je majčino mlijeko ključno za preživljavanje i zdravlje novorođenčeta jer ima jedinstvena imunosna i nutritivna svojstva te da je u slučajevima u kojima nije dostupno mlijeko djetetove majke, za ugroženu novorođenčad potrebno osigurati mlijeko druge žene, Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb, prijatelj dojenja" podržao je otvaranje Banke humanog mlijeka. Svake godine se u Hrvatskoj oko 2.000 djece prijevremeno rodi, a njih oko 400 treba intenzivnu njegu. Kada im mlijeko njihove majke nije dostupno, donirano humano mlijeko može spasiti život. Bankom humanog mlijeka može se pomoći svim prerano rođenim bebama i ugroženoj novorođenčadi čije majke ne mogu dojiti, a kojima je od životne važnosti da dobivaju jedinstvena imunosna i nutritivna svojstva iz humanog mlijeka. Darovano mlijeko se na siguran način testira, obrađuje i dostavlja ugroženoj novorođenčadi i prijevremeno rođenoj djeci koja nemaju mogućnost primiti mlijeko svoje biološke majke.

Otvaranje Banke humanog mlijeka velik je korak u osiguravanju najvišeg standarda njege i brige za prijevremeno rođene i teško bolesne djevojčice i dječake u Hrvatskoj. Prva Banka humanog mlijeka smještena je u Klinici za ženske bolesti i porode KBC-a Zagreb, na lokaciji Petrova 13, i ona izravno promiče dojenje i darivanje mlijeka te osigurava sigurnost i kvalitetu darovanog mlijeka. Projekt humanog mlijeka u Hrvatskoj potaknuli su UNICEF i "Hrvatska udruga grupa za potporu dojenju", a u sklopu svojih aktivnosti, Grad Zagreb podržao je realizaciju važnog edukacijskog programa u sklopu priprema za otvaranje prve banke humanog mlijeka u Zagrebu - održavanje stručne edukacije za zdravstvene djelatnike "Banka humanog mlijeka". Edukaciju su zajednički organizirali "Hrvatska udruga grupa za potporu dojenju" (HUGPD) i KBC Zagreb uz financijsku podršku Grada Zagreba.

Javnim natječajem za financiranje programa i projekata udruga iz proračuna Grada Zagreba i Javnim pozivom za podnošenje prijave za dodjelu jednokratnih financijskih potpora udrugama, Grad Zagreb podržava programe i projekte udruga kojima je cilj promocija važnosti dojenja te aktivnosti vezanih za osiguravanje uvjeta za zdravo odrastanje od najranije dobi.

Svake godine Grad Zagreb nizom prigodnih aktivnosti obilježava važne datume usmjerene na promicanje dojenja u zajednici te Svjetski i Nacionalni tjedan dojenja. Sve aktivnosti i mjere provode se pod motom "Grad Zagreb - prijatelj dojenja" te je u tu svrhu izrađen i logo Programa.

Također, Grad Zagreb kontinuirano podržava UNICEF-ovu humanitarnu utrku Mliječna staza, a koja se tradicionalno održava pod pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba.

Uz navedeno, na temelju provedenog Javnog poziva za sufinanciranje provedbe projekata udruga ugovorenih iz programa Europske unije, fondova Europske unije i inozemnih fondova, Grad Zagreb sufinancirao je projekt "RADAR - Osnaživanje zagovaračkih potencijala organizacija civilnog društva za zaštitu ženskih prava u zdravstvu" i projekt 3P+ Education for a Positive Pregnancy, Birth and Postpartum (Obrazovanje odraslih za pozitivnu trudnoću, porod i babinje) udruge Roditelji u akciji RODA.

³ <https://www.actushominis.com/knjige/dojenje-je-zakon/>

Grad Zagreb je u svrhu unapređenja partnerstva s organizacijama civilnog društva u području zaštite i promicanja dojenja dodijelio i prostor udruzi RODA - Roditelji u akciji na lokaciji Žerjavićeva 10.

Nadalje, Grad Zagreb je na 10. Europaediatrics kongres predstavio Program promicanja i unapređenja dojenja u zajednici za razdoblje 2019. - 2021. kao primjer dobre prakse.

Na 24th Annual International Meeting of the Academy of Breastfeeding Medicine u Blackburnu, Ujedinjeno Kraljevstvo, Koordinacijski odbor Grada Zagreba za Grad Zagreb - prijatelj dojenja predstavio je brojne aktivnosti koje Grad Zagreb čini u vezi s promicanjem i unapređenjem dojenja u gradu Zagrebu.

Tijekom proteklih dvaju desetljeća na ukupno kretanje stanovništva utjecalo je dugogodišnje smanjivanje broja rođenih, porast smrtnosti i negativni migracijski trendovi. Tako je 2019. godine u Gradu Zagrebu živorođeno 8.062 djece, a umrlo je 8.865 osoba. Iz ovih podataka je vidljivo da u 2019. godini prirodni prirast iznosi -803, odnosno da vitalni indeks iznosi 90,9 (broj živorođenih na 100 umrlih). Ovi podaci se odnose na stanovništvo (u slučaju rođenih na njihove majke) s prebivalištem odnosno boravkom u Gradu Zagrebu najmanje jednu godinu ili dulje u odnosu na vitalni događaj⁴.

Prema Programu statističkih aktivnosti iz sustava zdravstva postoje dva zdravstveno-statistička istraživanja iz kojih se mogu dobiti određeni podaci o dojenoj djeci: "Prijava poroda iz zdravstvenih ustanova" i godišnje zbirno "Izvješće o zdravstvenom stanju djece utvrđenom u sistematskim pregledima dojenčadi i male djece". Zbog obveze prijelaza svih timova primarne zdravstvene zaštite na Centralni zdravstveni informacijski sustav Republike Hrvatske (u nastavku CEZIH) 2012., statistički podaci o dojenju bilježe porast udjela nezabilježenih, odnosno nepoznatih podataka, jer informatičko rješenje nije omogućilo praćenje javnozdravstvenih pokazatelja iz sistematskih pregleda, uključujući i podatke o načinu prehrane dojenčadi. Za dobivanje javnozdravstvenih pokazatelja potrebno je i dalje dostavljati ručno vođena agregirana izvješća o nalazima u provedenim sistematskim pregledima, što nije učinilo 30 % timova primarne zdravstvene zaštite. Prema tome, osnovni pokazatelji dojenja, a time i trendovi dojenja u Hrvatskoj od 2012., ne mogu se pratiti iz zdravstveno-statističkih izvještaja primarne zdravstvene zaštite zbog visokog udjela nepoznatoga, što značajno utječe na pouzdanost analize podataka o dojenju. Prema tome, podaci o dojenju iz ručno vođenih izvještaja ordinacija primarne zdravstvene zaštite nisu pouzdan izvor informacija za evaluaciju.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, Hrvatskog zdravstvenog statističkog ljetopisa za 2019. godinu⁵, u sistematski pregledane dojenčadi utvrđena je pothranjenost u 0,9 % slučajeva, a preuhranjenost u 3,2 % slučajeva. Podaci o prehrani dojenčadi nedostaju u 27,6 % izvješća o sistematskim pregledima. Prema dostavljenim podacima, za 65,8 % dojenčadi u dobi 0 - 2 mjeseca (0 - 89 dana) zabilježeno je da su hranjena isključivo majčinim mlijekom, 18,9 % ih je dojeno uz nadomjestke za majčino mlijeko, a 15,3 % je na mliječnoj formuli. U 43,5 % izvješća nije naveden podatak o načinu prehrane za dob 0 - 2 navršena mjeseca. U razdoblju 3 - 5 mjeseci života (90 - 179 dana) udio dojenčadi hranjene isključivo majčinim mlijekom je 57,2 %, a dojenih uz dohranu i/ili nadomjestke za majčino mlijeko je 18,4 %. U sistematskim pregledima za dobnu skupinu 3 - 5 mjeseci nedostaju podaci o prehrani u 33,1 % izvješća. Sistematskim pregledima dojenčadi 6 - 11 mjeseci života (180 - 364 dana) zabilježeno je da je isključivo dojeno 19,1 % dojenčadi, a dojeno uz dohranu i/ili nadomjestke za majčino mlijeko je 44,2 % djece. U sistematskim pregledima za dobnu skupinu od navršenog šestog mjeseca do godine dana nije naveden podatak o načinu prehrane u 29,1 % izvješća.

S obzirom na navedene pokazatelje u okviru Nacionalne strategije razvoja zdravstva za razdoblje 2012. - 2020. jedan od prioriteta je dojenje te nastavak provedbe projekta "Rodilišta - prijatelji djece". Sva rodilišta u Republici Hrvatskoj donijela su Odluku o sudjelovanju u

⁴ <https://stampar.hr/sites/default/files/2021-09/Ljetopis%202020.%20-%202021-web.pdf>

⁵ https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2021/02/Ljetopis_Yerabook_2019.pdf

programu "Rodilišta - prijatelji djece". Ured UNICEF-a u Republici Hrvatskoj u suradnji s Ministarstvom zdravstva osnovao je programski savjet za ponovno provođenje programa "Rodilišta - prijatelji djece". Danas nakon 20-godišnjih aktivnosti na području promicanja dojenja, rodilišta u Republici Hrvatskoj (njih 31) nosi naziv "Rodilište - prijatelj djece". Tako se Republika Hrvatska uvrstila u rijetke zemlje koje su postigle takav uspjeh.

Vrlo je važan aspekt programa dojenja i zajednički boravak majke i djeteta u sobi nakon rođenja (tzv. rooming-in). Danas sva hrvatska rodilišta omogućuju rooming-in, što je jedan od uvjeta da bi rodilište moglo imati naziv "Rodilište - prijatelj djece". U programu "Rodilišta - prijatelji djece" definirani su sljedeći kriteriji za provođenje "Deset koraka do uspješnog dojenja" koje moraju zadovoljiti rodilišta i bolnice da bi dobili naziv "Rodilišta - prijatelji djece":

Tablica 1. Deset koraka do uspješnog dojenja prema revidiranim kriterijima SZO-a i UNICEF-a iz 2018. godine.

Ključni upravljački postupci	
Korak 1.	a) U potpunosti primijeniti međunarodni pravilnik o načinu reklamiranja i prodaje nadomjestaka za majčino mlijeko (<i>Kod</i>) i relevantne rezolucije Svjetske zdravstvene skupštine b) Imati pisana pravila o prehrani dojenčadi o kojima se osoblje i roditelje redovito informira c) Uspostaviti sustave kontinuiranog praćenja i upravljanja podacima
Korak 2.	Osigurati da osoblje ima znanja, kompetencije i vještine koje su dostatne za potporu dojenju
Ključne kliničke prakse	
Korak 3.	Razgovarati s trudnicama i njihovim obiteljima o važnosti dojenja i tehnikama dojenja
Korak 4.	Omogućiti neposredan i neprekinut kontakt "koža na kožu" i pomoći majkama da počnu dojiti što ranije nakon poroda
Korak 5.	Poticati majke da započnu i nastave dojiti i svladaju uobičajene poteškoće
Korak 6.	Ne davati dojenoj novorođenčadi nikakvu drugu hranu ili tekućine, osim ako to nije medicinski uvjetovano
Korak 7.	Omogućiti zajednički boravak majki i dojenčadi (<i>rooming-in</i>) 24 sata dnevno
Korak 8.	Pomoći majkama prepoznati znakove da dijete treba hranu i odgovore na njih
Korak 9.	Savjetovati majke oko korištenja bočica za hranjenje, dudu i dudu varalica i povezanih rizika
Korak 10.	Koordinirati otpust iz rodilišta tako da roditelji i djeca imaju pravodobni pristup kontinuiranoj potpori i skrbi

U okviru ovog programa provodit će se aktivnosti edukacije pojedinih skupina zdravstvenih djelatnika (provoditelja trudničkih tečajeva, patronažnih sestara, IBCLC savjetnica, pedijatar, ginekologa i ljekarnika), trudnica i roditelja, šire zajednice te unaprijediti suradnja između ginekologa i patronažne službe te dostupnost službi i programa za potporu dojenju, kako bi se radi zaštite zdravlja osigurala učinkovita potpora svakoj ženi, bilo da je riječ o potpori koju pružaju zdravstveni djelatnici preko dostupnih savjetovališta u sustavu zdravstva ili u okviru suradnje s organizacijama civilnog društva.

Aktivnosti koje za cilj imaju promociju, informiranje i edukaciju pojedinih skupina zdravstvenih djelatnika, trudnica, roditelja i šire zajednice provodit će se sukladno epidemiološkoj situaciji.

Također, provodit će se aktivnosti koje za cilj imaju stvaranje društvene klime u potpori kulture dojenja, čime se daje snažan doprinos ovom važnom društvenom diskursu. Uz navedeno, provodit će se aktivnosti promicanja darivanja humanog mlijeka.

U skladu s dosadašnjim programima i projektima te novim strateškim dokumentima ciljevi ovog programa usmjereni su na zaštitu, podršku i promicanje isključivog dojenja djeteta tijekom prvih šest mjeseci života te daljnjeg nastavka dojenja djeteta uz prikladnu dohranu, uzimajući u obzir preporuke Svjetske zdravstvene organizacije, UNICEF-a i Europske komisije. Njegova provedba pridonijet će kreiranju povoljnog okruženja kako bi se olakšao izbor žene o započinjanju dojenja, održavanju isključivog dojenja tijekom prvih šest mjeseci i nastavku dojenja uz primjerenu dodatnu hranu do dvije godine.

Dodatno se planira unaprijediti suradnja s pedijatrima, patronažnim sestrama, ali i širom zajednicom. Kako bi se dojenju dalo određeno značenje u društvu, planira se kontinuirano obilježavati Svjetski i Nacionalni tjedan dojenja.

Dojenje je važan čimbenik u prekidanju kruga siromaštva, zato je nužno osmisliti posebne mjere za podršku dojenju u socijalno ugroženim obiteljima. Dojenje izjednačava početne pozicije i svakom djetetu daje jednak početak u životu. Manjak dojenja može se povezati i s pothranjenom te pretilom djecom. Uz dojenje, mnogi čimbenici utječu na optimalan rast i razvoj djece, uključujući uvođenje, količinu i učestalost dopunskog hranjenja. Pokazuje se kako dojenje utječe i na prehranu majke.

Optimalno dojenje pomaže spriječiti lošu ishranu u svim njezinim oblicima s dugoročnim i pozitivnim utjecajima i na dijete i na majku.

Dojenje općenito unapređuje zdravlje majke i djeteta, a dugoročno pridonosi postizanju više razvojnih ciljeva, prije svega smanjenju smrtnosti djece. U Europi i svijetu prioritet su javnog zdravstva zaštita, promicanje i potpora dojenju. Niske stope i rani prestanak dojenja imaju značajne negativne zdravstvene i društvene posljedice za djecu, žene, okoliš, a uz to rezultiraju većim troškovima za zdravstvenu njegu i povećavaju nejednakosti u zdravlju. Promicanje dojenja uvelike ovisi o provođenju nacionalne politike dojenja i preporuka na svim razinama sustava tako da se dojenje smatra normom.

2. MJERE ZA PROMICANJE I UNAPREĐENJE DOJENJA

Mjera 1. Promicanje dojenja u zajednici

R. br.	Provedbene aktivnosti	Rokovi izvršenja	Nositelj	Suradnici u provedbi	Financijska sredstva
1.1.	Nastaviti s promocijom dojenja u zajednici u suradnji s medijima	Kontinuirano	Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb - prijatelj dojenja"	Mediji Organizacije civilnoga društva Ured UNICEF-a za Republiku Hrvatsku Zdravstvene ustanove	Proračun Grada Zagreba
1.2.	Obilježavati Svjetski i Nacionalni tjedan dojenja prigodnim aktivnostima	Kontinuirano Prvi tjedan u kolovozu/list opadu	Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom	Zdravstvene ustanove Organizacije civilnog društva	Proračun Grada Zagreba

R. br.	Provedbene aktivnosti	Rokovi izvršenja	Nositelj	Suradnici u provedbi	Financijska sredstva
			Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb - prijatelj dojenja"	Ured UNICEF-a za Republiku Hrvatsku	
1.3.	Organizirati radionice, edukativne i stručne skupove, tribine, okrugle stolove, javne akcije i konferencije radi promocije dojenja u zajednici	Kontinuirano	Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb - prijatelj dojenja"	Zdravstvene ustanove Organizacije civilnog društva Ured UNICEF-a za Republiku Hrvatsku	Proračun Grada Zagreba
1.4.	Osigurati informativne i edukativne letke i priručnike o roditeljstvu i dojenju za roditelje	Kontinuirano	Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb - prijatelj dojenja"	Zdravstvene ustanove Organizacije civilnog društva Ured UNICEF-a za Republiku Hrvatsku	Proračun Grada Zagreba
1.5.	Razvijati inovativni pristup promociji dojenja	Kontinuirano	Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb - prijatelj dojenja" Odjel za podršku dojenju, Banka humanog mlijeka, KBC Zagreb Organizacije civilnoga društva	Gradske knjižnice Gradske ljekarne Zdravstvene ustanove i druge pravne osobe Ured UNICEF-a za Republiku Hrvatsku	Proračun Grada Zagreba

R. br.	Provedbene aktivnosti	Rokovi izvršenja	Nositelj	Suradnici u provedbi	Financijska sredstva
1.6.	Aktivnosti promicanja darivanja humanog mlijeka (medijske aktivnosti obilježavanja Međunarodnog dana darivanja humanog mlijeka, osnivanja banke mlijeka u RH, edukacija o darovanom humanom mlijeku za roditelje, udruge, zdravstvene djelatnike, informativni i promotivni materijali)	Kontinuirano	Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravlje, branitelje i osobe s invaliditetom Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb - prijatelj dojenja" Odjel za podršku dojenju, Banka humanog mlijeka, KBC Zagreb	Organizacije civilnog društva Zdravstvene ustanove Ured UNICEF-a za Republiku Hrvatsku Mediji	Proračun Grada Zagreba

POKAZATELJI PROVEDBE:

- broj objava u medijima i na društvenim mrežama;
- broj i vrsta izrađenih informativno-edukativnih materijala;
- broj održanih javnozdravstvenih aktivnosti koje se provode u suradnji sa zdravstvenim ustanovama, organizacijama civilnog društva, medijima, Uredom UNICEF-a za Republiku Hrvatsku;
- broj polaznika (radionica, stručnih skupova, konferencija, okruglih stolova);
- broj razvijenih inovativnih projekata;
- broj korisnika banke humanog mlijeka (ustanove/novorodenčad).

Mjera 2. Unapređenje dojenja u zajednici

R. br.	Provedbene aktivnosti	Rokovi izvršenja	Nositelj	Suradnici u provedbi	Financijska sredstva
2.1.	Nastaviti provedbu programa Grada Zagreba "Trudnički tečajevi"	Kontinuirano	Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravlje, branitelje i osobe s invaliditetom Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb - prijatelj dojenja"	Zdravstvene ustanove, odjeli za ginekologiju i porodništvo, ginekolozi i patronažna služba u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, liječnici opće medicine	Proračun Grada Zagreba

R. br.	Provedbene aktivnosti	Rokovi izvršenja	Nositelj	Suradnici u provedbi	Financijska sredstva
			Dom zdravlja Zagreb - Istok Dom zdravlja Zagreb - Zapad Dom zdravlja Zagreb - Centar	Organizacije civilnog društva	
2.2.	Provoditi ciljanu edukaciju provoditelja trudničkih tečajeva, patronažnih sestara, IBCLC savjetnica, pedijatar, ginekologa i ljekarnika	1 x godišnje	Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb - prijatelj dojenja"	Znanstvene ustanove Zdravstvene ustanove Ljekarne na području grada Zagreba Ured UNICEF-a za Republiku Hrvatsku Organizacije civilnog društva	Proračun Grada Zagreba
2.3.	Evaluirati program "Trudnički tečajevi"	Kontinuirano	Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom Koordinacijski odbora Grada Zagreba za "Grad Zagreb, prijatelj dojenja"	Dom zdravlja Zagreb - Istok Dom zdravlja Zagreb - Zapad Dom zdravlja Zagreb - Centar	Proračun Grada Zagreba
2.4.	Održati kontinuitet rada otvorenih savjetovališta za dojenje i rast i razvoj zdravog djeteta	Kontinuirano	Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb - prijatelj dojenja"	Odjel za podršku dojenju, KBC Zagreb, Banka humanog mlijeka Organizacije civilnog društva Zdravstvene ustanove, odjeli za ginekologiju i porodništvo, ginekolozi i	Proračun Grada Zagreba i proračun gradskih zdravstvenih ustanova

R. br.	Provedbene aktivnosti	Rokovi izvršenja	Nositelj	Suradnici u provedbi	Financijska sredstva
			Dom zdravlja Zagreb - Istok Dom zdravlja Zagreb - Zapad Dom zdravlja Zagreb - Centar	patronažna služba u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, liječnici opće medicine	
2.5.	Evaluirati rad savjetovališta	Kontinuirano	Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb - prijatelj dojenja"	Dom zdravlja Zagreb - Istok Dom zdravlja Zagreb - Zapad Dom zdravlja Zagreb - Centar	Proračun Grada Zagreba
2.6.	Nastaviti provoditi preporuke Svjetske zdravstvene organizacije i UNICEF-a "Deset koraka do uspješnog dojenja"	Kontinuirano	Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb - prijatelj dojenja"	Ministarstvo zdravstva Ured UNICEF-a za Republiku Hrvatsku Zdravstvene ustanove i odjeli za ginekologiju, porodništvo i neonatologiju Organizacije civilnog društva	Proračun Grada Zagreba
2.7.	Nastaviti provoditi zdravstvenu edukaciju specifičnih socijalnih skupina: žena Romkinja, maloljetnih trudnica, azilantkinja, socijalno ugroženih skupina majki vulnerabilnih skupina	Kontinuirano	Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb - prijatelj dojenja"	Zdravstvene ustanove Dom zdravlja Zagreb - Istok Dom zdravlja Zagreb - Zapad Dom zdravlja Zagreb - Centar	Proračun Grada Zagreba

R. br.	Provedbene aktivnosti	Rokovi izvršenja	Nositelj	Suradnici u provedbi	Financijska sredstva
	(nedonoščad i djeca s teškoćama u razvoju)			<p>Odjel za podršku dojenju, KBC Zagreb</p> <p>Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" (Služba za školsku i adolescentnu medicinu, Savjetovalište za zaštitu reproduktivnog zdravlja mladih)</p> <p>Dom zdravlja Zagreb - Istok, Centar za zdravlje mladih</p> <p>Organizacije civilnog društva</p>	
2.8.	Osigurati pomoć u zdravoj ishrani socijalno ugroženim majkama koje isključivo doje djecu do 6 mjeseci	Početak provođenja 2023.	Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom	<p>Dom zdravlja Zagreb - Istok</p> <p>Dom zdravlja Zagreb - Zapad</p> <p>Dom zdravlja Zagreb - Centar</p>	Proračun Grada Zagreba
2.9.	Nastaviti poticati ustanove da se pridržavaju odredbi Međunarodnog pravilnika o reklamiranju nadomjestaka za majčino mlijeko	Kontinuirano	<p>Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom</p> <p>Koordinacijski odbor Grada Zagreba za "Grad Zagreb - prijatelj dojenja"</p>	<p>Ministarstvo zdravstva</p> <p>Zdravstvene ustanove</p> <p>Ured UNICEF-a za Republiku Hrvatsku</p> <p>Ljekarne na području grada Zagreba</p> <p>Organizacije civilnog društva</p>	Proračun Grada Zagreba

POKAZATELJI PROVEDBE:

- broj polaznika (edukacija, savjetovališta, grupa za potporu dojenju, trudničkih tečajeva);
- broj osoba iz socijalnih i vulnerabilnih skupina koje su uključene u programe;
- praćenje primjene Međunarodnog pravilnika o reklamiranju nadomjestaka za majčino mlijeko;
- evaluacija rada savjetovališta za dojenje;
- evaluacija programa "Trudnički tečajevi";
- broj polaznika savjetovališta za dojenje, rast i razvoj zdravog djeteta.

3. SREDSTVA ZA PROVEDBU PROGRAMA

Donesenim Proračunom Grada Zagreba za 2022. godinu predviđena su sredstva za provedbu Programa promicanja i unapređenja dojenja u zajednici za 2022. godinu, a projekcijom proračuna Grada Zagreba planirana su sredstva za 2023. i 2024. godinu na proračunskim pozicijama Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom: Glava 02101 Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom, Program 1210 Opći javnozdravstveni programi, Aktivnost A121015 PROGRAM PROMICANJA DOJENJA i Glava 02109 Javnozdravstvene ustanove, Program 2111 Opći javnozdravstveni programi, Aktivnost A211105 PROGRAM PROMICANJA DOJENJA.

4. Ovaj će program biti objavljen u Službenom glasniku Grada Zagreba.

KLASA: 024-01/22-03/82
URBROJ: 251-16-03-22-6
Zagreb, 25. veljače 2022.

Predsjednik
Gradske skupštine
Joško Klisović, v. r.